

Bağımsız Türk Devletlerinin Millî Marşlarının Muhtevası Üzerine¹

Serkan YÜKSEL²

Öz: Millî marşlar, bayrakla birlikte bir devletin mukaddes manevi değerlerinin başında gelmektedir. Bayraklar egemenliği ifade ederken millî marşlar genellikle bu egemenliğin kazanılışını anlatan, egemenlik kazanılırken ortaya konan millî bilincin ifade edilmesini ve egemenliği kaybetmemek için öğüt ifadelerinin kullanıldığı mukaddes metinlerdir. Millî marşların oluşması devletlerin bağımsızlık kazanmalarıyla paralel ortaya çıktığı için yüksek bir kutsiyet ifade eder. Devletlerin egemenlik kazanma hakkındaki tarihî tecrübeleri, toplumların millî karakterleri, dünya görüşleri, yaşadıkları coğrafya gibi birtakım olgular da bu millî marşların muhtevaları üzerinde etkili bir rol oynar. Bu bağlamda bazı ülkelerin millî marşları savaş, kahramanlık, egemenlik, kan gibi bağımsızlık mücadelesine dair kelimeler içerirken bazı ülkelerin millî marşlarında muhtevayı başka türden kelime kadroları oluşturur. Örnek vermek gerekirse İstiklal Marşı'nda savaş, egemenlik, asalet ifade eden bir kelime kadrosu mevcutken Almanya Millî Marşı'nda daha çok çalışkanlık, üretkenlik ve devamlılık ifade eden kelimeler mevcuttur. Bu durum günümüzde Türklerin savaşçı kimliği ve Almanların da çalışkanlıklarıyla bilindiği bir dünyada millî marşların millî karakterleri yansıtmasının güzel bir örneğini teşkil eder. Bu bağlamda bizim çalışmamızda Dövlət Himni olarak adlandırılan Azerbaycan millî marşı, Memlekettik Gimni olarak adlandırılan Kazakistan millî marşı, Uluttuk Gimn olarak adlandırılan Kırgızistan millî marşı, Dävlät Mädhiesi olarak adlandırılan Özbekistan millî marşı, İstiklal Marşı olarak adlandırılan Türkiye millî marşı ve Dövlət Gimni olarak adlandırılan Türkmenistan millî marşı ele alınacaktır. İlk bakışta Türkiye ve Azerbaycan millî marşlarında göze çarpan savaş, kahramanlık, övgü ifadeleri; Kırgızistan ve Kazakistan millî marşlarında göze çarpan tabiat unsurları ve ifade biçimleri; Özbekistan ve Türkmenistan millî marşlarında göze çarpan lider övgüsü ve sulh anlayışının sebepleri yorumlanacak ve mezkûr metinlerin muhtevaları genel itibarıyla incelenecektir. Bu inceleme yapılırken tahlilin güçlenmesi açısından farklı ülkelerin millî marşlarından da yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Millî marşlar, kültür, toplum, dilbilim

Abstract: National anthems, together with the flag, are among the most sacred spiritual values of a state. While flags express sovereignty, national anthems are generally sacred texts that tell the story of gaining this sovereignty, expressing the national consciousness that emerged during the fight for sovereignty, and giving advice to avoid losing sovereignty. Since the formation of national anthems emerged in parallel with the independence of states, they express a high significance. Historical experiences of states in gaining sovereignty, national characters of societies, worldviews, and geography in which they live also play an effective role in the content of these national anthems. In this context, while the national anthems of some countries contain words related to the struggle for independence such as war, heroism, sovereignty, and blood, the content of the national anthems of some other countries consists of different types of word groups. For example, while there is a word group expressing war, sovereignty, and nobility in the National Anthem of Germany, there are more words expressing diligence, productivity, and continuity. This situation constitutes a good example of national anthems reflecting national characters in a world where Turks are known for their warrior identity and Germans for their diligence. In this

¹Bu çalışma Erciyes Üniversitesi III. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuştur.

²Arş. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Burdur/TÜRKİYE, E-posta: serkanyuksel@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4685-563X.

context, our study will examine the Azerbaijani national anthem called *Dövlət Himni*, the Kazakh national anthem called *Memlekettik Gimni*, the Kyrgyz national anthem called *Uluttuk Gimn*, the Uzbek national anthem called *Dävlät Mädhıyesi*, the Turkish national anthem called *İstiklal Marşı* and the Turkmen national anthem called *Dövlət Gimni*. At first glance, the war, heroism and praise expressions that stand out in the national anthems of Turkey and Azerbaijan; the natural elements and forms of expressions that stand out in the national anthems of Kyrgyzstan and Kazakhstan; the reasons for the leader praise and the understanding of peace that stand out in the national anthems of Uzbekistan and Turkmenistan will be interpreted and the contents of the aforementioned texts will be examined in general. While conducting this review, national anthems of different countries will also be used to strengthen the analysis.

Keywords: National anthems, culture, society, linguistics

1. Giriş

Millî marşlar, milletlerin devletleşme süreçlerinde ortaya çıkan ve bayrakla birlikte devletin mukaddes manevi değerlerinin başında gelen önemli bir semboldür. Bu bağlamda ulus-devlet anlayışının milletlerin vicdanına ve hafızasına armağan ettiği metinlerdir. Önemli törenler ya da uluslararası çeşitli müsabakalarda söylendiğinde veya çalındığında gurur ve vatanseverlik hislerini uyandıran bu metinler millî ilhamı geliştirir ve bu nedenle millî marşların ulus-devletlerin özet metinleri olarak kabul edilmesi yanlış olmayacaktır (Dağdelen, 2022, s.364). Bayraklar egemenliği ifade ederken millî marşlar genellikle bu egemenliğin kazanılışını anlatan, egemenlik kazanılırken ortaya konan millî bilinci ifade eden ve egemenliği kaybetmemek için öğüt ifadelerinin kullanıldığı mukaddes metinlerdir. Millî marşların oluşması devletlerin bağımsızlık kazanmalarıyla paralel ortaya çıktığı için yüksek bir kutsiyet ifade eder. Devletlerin egemenlik kazanma hakkındaki tarihî tecrübeleri, toplumların millî karakterleri, dünya görüşleri, yaşadıkları coğrafya gibi birtakım olgular bu millî marşların muhtevaları üzerinde etkili bir rol oynar. Bu sebeple bazı ülkelerin millî marşları savaş, kahramanlık, egemenlik, kan gibi bağımsızlık mücadelesine dair kelimeler içerirken bazı ülkelerin millî marşlarında muhtevayı başka türden kelime kadroları oluşturur. Örnek vermek gerekirse *İstiklal Marşı*'nda savaş, egemenlik, asalet ifade eden bir kelime kadrosu mevcutken *Almanya Millî Marşı*'nda daha çok çalışkanlık, üretkenlik ve devamlılık ifade eden kelimeler mevcuttur. Bu durum günümüzde Türklerin savaşçı kimliği ve Almanların da çalışkanlıklarıyla bilindiği bir dünyada millî marşların millî karakterleri yansıtmalarının güzel bir örneğini teşkil eder. Bu bağlamda bu çalışmada *Dövlət Himni* olarak adlandırılan Azerbaycan millî marşı, *Memlekettik Gimni* olarak adlandırılan Kazakistan millî marşı, *Uluttuk Gimn* olarak adlandırılan Kırgızistan millî marşı, *Dävlät Mädhıyesi* olarak adlandırılan Özbekistan millî marşı, *İstiklal Marşı* olarak adlandırılan Türkiye millî marşı ve *Dövlət Gimni* olarak adlandırılan Türkmenistan millî marşı ele alınacaktır.

2. Millî Marşlar

2.1. Azerbaycan Millî Marşı (Azərbaycan Dövlət Himni)

Ahmet Cevad tarafından 1919 yılında kaleme alınan Azerbaycan Dövlət Himni Üzeyir Hacıbeyli tarafından bestelenmiştir (https://www.azerbaijans.com/content_975_az.html, erişim tarihi: 15.05.2024). Ancak millî marş olarak uzun bir süre kullanılamamıştır. 28 Mayıs 1918 yılında bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan, 1918 yılında Mondros Mütarekeleri neticesinde Osmanlı Devleti'nin bölgeden ayrılmak zorunda kalmasıyla önemli bir müttefikini kaybetmiştir. Dünyada gerçekleşen büyük karmaşayı fırsat bilen Sovyet Ordusu 27 Nisan 1920 yılında Azerbaycan'a girmiş ve işgal etmiştir. Bu olay neticesinde Azerbaycan Halk Cumhuriyeti istifa ettirilmiş ve 28 Nisan günü Azerbaycan'ın Sovyet hâkimiyeti altına girdiğini duyurmuştur (Göl, 2016, s.165). Sovyet hâkimiyeti döneminde diğer Türk devletlerinde olduğu gibi Azerbaycan'da da yeni bir marş bestelenmiştir. Azerbaycan'da Sovyet hâkimiyetinin dağılmasına kadar geçen sürede iki farklı marş kullanılmıştır. Bunlardan ilki 1944 yılında Samet Vurgun ve Süleyman Rüstem tarafından sözleri yazılan ve Üzeyir Hacıbeyov tarafından bestelenen metindir (https://www.azerbaijans.com/content_976_tr.html, Erişim tarihi: 15.05.2024; Edmunds, 2009, s.264) Metnin sözleri şu şekildedir:

Azerbaycan Türkçesi ³	Türkiye Türkçesi ⁴
Azərbaycan - dünya görmüş bu şərəfli, şanlı diyar, Vətən eşqi babalardan qalmış əziz bir yadigar, Qanlı döyüş meydanında biz yaratdıq ağ günləri - Nəsillərdən nəsillərə yurdumuzun şöhrəti var. Qoy var olsun Azərbaycan, Odlar yurdu - Ana vətən	Azerbaycan - dünya görmüş bu şerefli, şanlı diyar, Vatan aşkı babalardan kalmış aziz bir yadigâr, Kanlı savaş meydanında biz yarattık aydınlık günləri - Nesilde nesile yurdumuzun şanı var. Varsın olsun Azerbaycan, Odlar yurdu – Anavatan

³ https://www.wikipedia.tr-tr.nina.az/Azerbaycan_SSC_Mar%C5%9F%C4%B1.html#cite_note-2

⁴ https://www.azerbaijans.com/content_976_tr.html

Qoca Şərqə günəş doğur yurdumuzun qüdrətindən.	Koca Şark'a güneş doğar yurdumuzun kudretinden
Bayrağımız sosializmin qardaş ellər dünyasıdır,	Bayrağımız sosyalizmin kardeş eller dünyasıdır,
Yaşa vətən! Xalqımızın şərəfisən, şöhrətisən.	Yaşa vatan! Halkımızın şerefisin, şanısin
Ustadımız böyük Lenin- şanlı zəfər bayrağımız,	Üstadımız böyük Lenin - şanlı zafer bayrağımız,
Rəhbərimiz Stalindir- bizim həyat növrəğımız.	Rehberimiz Stalin'dir - bizim yaşam kaynağımız.
Gözəl Bakı! Qüdrətindən ilham alır Azərbaycan -	Güzel Bakü! Kudretinden ilham alır Azerbaycan -
Azad elli, azad günlü doğma Sovet torpağımız.	Azad elli, özgür günlü doğma Sovyet toprağımız.
Qoy var olsun Azərbaycan, Odlar yurdu - Ana vətən	Varsın olsun Azerbaycan, Odlar yurdu - Anavatan
Qoca şərqə günəş doğur yurdumuzun qüdrətindən.	Koca Şark'a güneş doğar yurdumuzun kudretinden.
Bayrağımız sosializmin qardaş ellər dünyasıdır,	Bayrağımız sosyalizmin kardeş eller dünyasıdır,
Yaşa vətən! Xalqımızın şərəfisən, şöhrətisən.	Yaşa vatan! Halkımızın şerefisin, şanısin.
Qardaşımız rus xalqıdır azadlığın bayraqdarı, Qanımızla suvarmışıq bu dostluğu, bu ilqarı,	Kardeşimiz Rus halkıdır özgürlüğün bayraktarı, Kanımızla sulamışız bu dostluğu, bu andı,
Yer üzünün şöhrətidir şanlı Sovet torpağımız Bu torpaqda çiçək açdı insanlığın ilk baharı...	Yeryüzünün şanıdır şanlı Sovyet torpağımız Bu toprakta çiçək açtı insanlığın ilk baharı...
Qoy var olsun Azərbaycan, Odlar yurdu - Ana vətən	İzin ver var olsun Azerbaycan, Odlar yurdu - Anavatan

Qoca şərçə günəş doğur yurdumuzun qüdrətindən.	Koca Şark'a günəş doğar yurdumuzun kudretinden.
Bayrağımız sosializmin qardaş ellər dünyasıdır,	Bayrağımız sosializmin kardeş eller dünyasıdır,
Yaşa vətən! Xalqımızın şərəfisən, şöhrətisən.	Yaşa vatan! Halkımızın şerefisin, şanısin.

Metnin sözləri inceləndiğində Lenin, Stalin gibi liderlərin isimlərinin övgüylə ifadə edildiği, “özgür günlü Sovyet”, “Yeryüzünün şanıdır Sovyet toprağımız”, “Rus halkıdır özgürlüğün bayrağı” gibi ifadələr göze çarpmaktadır. Ancak bu durumun samimiyyət ifadə ediyor olması sosyolojik açıdan çox mümkün görünmemektedir. Zira Ruslar bu bölgəyi 1772 yılından itibaren çeşitli dövəmlərdə və hər fürsətdə işğal edərək olduqça böyük zərərər vermişdir. 1920 yılında Azərbaycan Cümhuriyyəti'nin Sovyet ordularınca işğali sonrası bölgədə özəlliklə aydınlər üzərinə böyük bir baskı olmuşdur. Sovyet hâkimiyətini bənimsəməyən insanların “halk düşməni”, “pantürkist” gibi suçlamalara maruz kaldığı dövəmdə kaynaklar, 1920-1921 yılları arasında Sovyetlərin Azərbaycan'da 50.000 insanı öldürdüyünü kaydetməkdədir (Buran, 2016, s.119). Bu durum yıllar geçtikçə etkisini azaltmamış və peyderpey devəm etmişdir. Örneğın 1 Ocak 1934-1 Ocak 1939 yılları arasında Azərbaycan'da 27.458 kişi kurşuna dizilmişdir (Buran, 2023, s.20). Genel olarak bakıldığında ise 1920-1950 yılları arasında Azərbaycan'da toplam 400.000 kişi öldürülmüşdür (Buran, 2016, s.122). Yukarıdaki marşın 1944 yılında yazıldığı düşünülüyğündə içərisindəki övgü dolu ifadələrin bir mecburiyyət və korku gerekçesiylə yazıldığını iləri sürmək yanlış olmayacaktır. Zira dövəmin nüfusunun 1950 yılına kadar artarak ilerlediği və en uç noktasında dahi 3 milyon dolaylarında olduğu göz önünde bulundurulduğunda (<https://www.worldometers.info/world-population/azerbaijan-population> & erişim tarihi: 15.05.2024 & Yıldız, 2019) o dövəm Azərbaycan'da yaşayan insanların hər birinin ailesindən birini, evladını, arkadaşını, akrabasını kaybetmiş olması yüksek bir ihtimaldir.

18 Ekim 1991 yılında Sovyetler Birliğı'nin dağılmasıyla yeniden bağımsız olan Azərbaycan, millî marş olarak 1919 yılında kaleme alınan ve bestələnən metni kullanmışdır. Genel olarak vatan və kahraman evlatlara seslənən (Arıklı ve Yılmaz, 2022, s.339) Azərbaycan Millî Marşı'nın tam metni şu şekildedir (https://www.azerbaijans.com/content_656_az.html, erişim tarihi:15.05.2024):

Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!	Ey kahraman evladın şanlı vatanı!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!	Senin için can vermeye hepimiz hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!	Senin için kan dökmeye hepimiz kadiriz!
Üç rəngli bayrağınla məsud yaşa!	Üç renkli bayrağınla mesut yaşa!
Minlərlə can qurban oldu,	Binlerce can kurban oldu!
Sinə hər bə meydan oldu!	Sinen harbe meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,	Kendini feda eden askerlerin,
Hərə bir qəhrəman oldu!	Her biri kahraman oldu!
Sən olasan gülüstan,	Sen olasan gülistan!
Sənə hər an can qurban!	Sana her an can kurban!
Sənə min bir məhəbbət	Sana bin bir muhabbet!
Sinəmdə tutmuş məkan!	Sinemde tutmuş mekân!
Namusunu hifz etməyə,	Namusunu korumaya,
Bayrağını yüksəltməyə,	Bayrağını yükseltmeye,
Cümlə gənclər müştəqdir!	Bütün gençler müştaktır!
Şanlı Vətən, şanlı Vətən!	Şanlı vatan, şanlı vatan!
Azərbaycan, Azərbaycan! ⁵	Azerbaycan, Azerbaycan!

Metin incelendiği zaman ilk olarak “can vermek”, “kan dökmek”, “canı kurban olmak”, “harp”, “kendini feda etmek” gibi savaşı ve mücadeleyi ifade eden söz öbekleri görülmektedir. Bunun dışında “kahraman”, “şanlı”, “gülistan” gibi övgü ve güzellik ifade eden söz öbekleri de mevcuttur. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti’nin tarihî tecrübesine bakıldığında sürekli bir savaş içerisinde olduğu görülür. Sosyolojik bir durum olarak farklı milletlerle aynı coğrafyada bulunan Azerbaycan Türkleri⁶, tarihî süreç içerisinde çeşitli dönemlerde bölgenin coğrafi ve

⁶ Azerbaycan’da son nüfus sayımları neticesinde 30’dan fazla etnik grubun yaşadığı tespit edilmiştir. Bu etnik gruplara Lezgiler, Ruslar, Ermeniler, Talışlar, Tatlar örnek verilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Seferov, R. (2005). Sovyet Dönemi ve

siyasi avantajını elde etmek isteyen devletler tarafından desteklenen ve kışkırtılan milletlere karşı her zaman bir vatan müdafaası mecburiyetinde kalmışlardır. Karabağ Zaferi'nin aksine çoğu zaman da müdafa hakkı bile verilmeden katliamlara maruz kalmışlardır. Buna 31 Mart Katliamı, Kuba Katliamı, Hocalı Katliamı ve Kara Ocak örnek verilebilir. Yaşanan bu gerçeklikler, Azerbaycan millî marşının olduğu dönemde muhteva üzerinde etkisini göstermiştir. Savaş ile ilgili kelime haznesinin yanında övgü ifadeleri vatanın fiziki güzelliğinden ziyade şeref açısından yükseltici ifadelerden oluşur. Bu durum da yine mezkûr tarihî tecrübelerin bir neticesi olarak görülmelidir.

2.2.Kazakistan Millî Marşı (Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні)

Kazakistan bağımsızlık tarihine bakıldığında çeşitli zamanlarda resmî olarak kabul edilmiş iki millî marşın varlığı görülmektedir (https://www.akorda.kz/en/state_symbols/kazakhstan_anthem, erişim tarihi: 15.05.2024) Bunun yanında Kazak Türkleri henüz bağımsızlıklarını kazanmadan önce Sovyetler Birliği'nin baskısını hissettikleri 1945-1992 yılları arasında aşağıdaki marşı kullanıyorlardı:

Kazak Türkçesi ⁷	Türkiye Türkçesi
Biz qazaq ejelden erkindik ańsaǵan, Bostandıq ömür men ar üşin qıǵan jan. Torlaǵan tumannan jol tappay turganda, Jarqırıp Lenindey kün jıǵıp, attı tań. Jasasın Keñester (Sovetter) Odaǵı, Jetkizgen erkindik, teńdikke, Bastaytın elderdi birlikke, Jeńiske, şatıqqa, erlikke! Daq salmay Leninniń jeńimpaz saltına, Urpaǵı qostı dańq Ottanıń dańqına, Odaqtas, urandas elderdiń qamqorı,	Biz Kazaklar ezelden özgürlüğe susamışız, Hürriyet ve ar için canımızı vermişiz. Ve dumanın içinde yollar bularak, Lenin'in ışığıyla gün doğup, attı tan. Yaşasın Sovyetler Birliği, Yetiştiren bizi erkinlik ve eşitliğe İli birlikte başlatmak için Yenişe, şadlığa, erliğe! Lekelenemez Lenin'in yenilmez yolu, Nesillerin şanı, yurdun şanını katlar. Müttefik, birleşmiş illerin hamisi,

Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Nüfusunun Etnik Yapısındaki Değişimler, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi(17), 395-409.. & YILDIZ, Ş., (2019). Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Etnik Kompozisyonu. International Social Sciences Studies Journal , vol.5, no.40, 4100-4107.

⁷<https://web.archive.org/web/20071108004559/http://david.national-anthems.net/kz-ssr'.html> (erişim tarihi: 15.05.2024).

Köp alğıs aytamız ulı orıs xalqına.	Mütemadiyen minnettarız ulu Rus halkına.
Jasasın Keñester (Sovetter) Odağı,	Yaşasın Sovyetler Birliğı,
Jetkizgen erkindik, teñdikke,	Yetiştiren bizi erkinlik ve eşitliğe
Bastaytın elderdi birlikke,	İli birlikte başlatmak için,
Jeñiske, şatıqqa, erlikke!	Yenişe, şadlığa, erliğe!
İrgeli memleket, erikti boldıq el,	İleri memleket, özgür bir il olduk,
Dostıqpen, birlikpen jaynaydı tujan jer.	Dostlukla, birlikle parladı anayurt.
Eñbekte, maydanda, jetkizgen jeñiske	Emekte, meydanda bizi yetiştiren yenişe,
Danışpan partiya (Stalin) – süyikti kemeñger.	Bilge partimiz - severiz gönülден.
Jasasın Keñester (Sovetter) Odağı,	Yaşasın Sovyetler Birliğı,
Jetkizgen erkindik, teñdikke,	Yetiştiren bizi erkinlik ve eşitliğe
Bastaytın elderdi birlikke,	İli birlikte başlatmak için
Jeñiske, şatıqqa, erlikke!	Yenişe, şadlığa, erliğe!

Bu metne bakıldığında hürriyet vurgusu ve vatan için can verme olgusu dikkat çekmektedir. Bunun yanında burada dikkat çeken bir diğer husus Lenin'e karşı yapılan övgüdür. Sovyetler Birliği'nin yaptırım gücü ve zulümleri dikkate alındığında bu metnin muhtevasının samimi duyguları içeren bir metin olmayıp özgür bir şekilde değil, baskı altında oluşturulduğu düşünülebilir. Zira Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Kazak halkının Yedisu ve Sırderya bölgeleri başta olmak üzere başlattıkları isyanlar (Hekimoğlu, 2018), kaynaklara göre 1921-1923 ve 1930-1933 yıllarında Sovyet yönetiminin uygulamaları neticesinde yaşanan kıtlık felaketinde 2.230.000 Kazak Türkü'nün hayatını kaybetmesi (Buran, 2016, s.174), 1937-38 yılları arasında gerçekleşen tasfiye döneminde yaşanan baskı neticesinde resmî kayıtlara göre 534.883 kişinin hayatını kaybetmesi (Çetin ve Topsakal, 2023) ve Kazak Türklerinin verdikleri daha nice mücadele göz önünde bulundurulduğunda, yukarıdaki övgü dolu sözler mantık zeminine oturmamaktadır. Yukarıda bahsedilen felaketler neticesinde Kazak nüfusunun yıllara göre dağılımı göz önünde bulundurulduğunda nüfus kaybı ciddi bir şekilde kendini göstermektedir. Buna örnek vermek gerekirse 1897 yılında yapılan nüfus sayımında 4.300.000 nüfusa sahip Kazak Türklerinin 1926 yılına gelindiğinde 3.627.615; 1939 yılında 2.327.652;

1959 yılında 2.787.309 kişilik bir nüfusa sahip olduğu görülür. Kazak Türkleri nüfus kaybederken aynı oranda bölgede Rus nüfusunun arttığı da görülmektedir. 1970 yılındaki nüfus sayımından itibaren geçmişe nazaran nüfusun çok yavaş yükselmesi⁸ muhtemel olarak Kazak Türklerinin durumu kabullenışı ve mücadele gücünün zayıflamasıyla alakalı olabilir.

Yıllara göre nüfus dağılımı tablo olarak şu şekildedir (Şimşir, 2008, s. 222-223 & Buran, 2016, s. 169):

	Kazak Türkleri	Ruslar
1926	3.627.615	1.275.654
1939	2.327.652	2.458.687
1959	2.787.309	3.972.042
1970	4.234.166	5.521.917
1979	5.289.346	5.991.205
1989	6.534.616	5.227.549

Tabloya bakıldığında sayım yapılan tarihlerde Rus nüfusunun bölgede yaklaşık dört kat arttığı, buna karşılık Kazak nüfusunun sadece iki kat arttığı görülmektedir. Bu durum ise Kazak Türklerinin yaşadığı felaketi gösteren başka bir unsurdur.

Kazakistan'ın 1991 yılında bağımsızlığını kazanmasının bir neticesi olarak özgür bir millî marş gerekliliği ortaya çıkmış ve yeni marşın seçilmesi için bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışmada ünlü şairlerden Muzafar Alimbayev, Kadir Mirzaliyev, Tumanbat Moldagaliyev ve Jadıra Daribayeva'nın ortak sundukları metin birinci seçilmiştir (https://www.akorda.kz/en/state_symbols/kazakhstan_anthem, erişim tarihi: 16.05.2024 & Kirişçioglu, Musayev, 2013) Seçilen metin şu şekildedir (Sınav, 2016, s. 26):

Kazak Türkçesi	Türkiye Türkçesi

⁸ Kaynaklar incelendiğinde bugün 10 milyon nüfusa sahip Kazakistan'ın tarihî süreçteki nüfus artış oranına göre 40 milyon dolaylarında olmasının gerektiği görülmektedir. Bu durum da ileriye dönük olarak Kazak Türklerinin yaşadığı felaketi kanıtlar niteliktedir. Detaylı bilgi için bkz. Buran, 2016.

<p>Jaralğan namıstan kahraman halıqız Azattık jolunda jalındap janıppız Tağdırdın tezinen, tozaktın özinen Aman-sau kalıppız, aman-sau kalıppız.</p> <p>Erkindik kıranı, şarıkta, Eldikke şakırıp tirlikte! Alıptın kuvatı-halıkta, Halıqtın kuvatı-birlikte.</p> <p>Ardaktap anasın, kurmettep danasın, Bavırğa baskanbız barşanın balasın. Tatulık dostıtın kielı besigi Meyirban ulu Otan, Kazaktın dalası!</p> <p>Talaydı, ötkerdi, ötgene salavat, Keleşek gajayıp, keleşek galamat! Ar ojdan, ana til, önege-saltımız, Erlik te, eldik te urpakka amanat!</p>	<p>Namus, şeref üzerine yaratılmış milletiz biz, Hürriyet yolunda alevlenir yanarız biz, Kaderin tezinden, tuzakların pençesinden Sağ-salim çıktık, sağ salim çıktık...</p> <p>Hürriyet kartalı uç, uç, Birliğe, hayata davet ederek, Yiğidin kuvveti halkta, Halkın kuvveti birlikte</p> <p>Saygı duyan annesine, değer veren bilginine Bağrımıza basmışız herkesin çocuklarını Barıştır dostluğun kutsal beşiği, Mihriban ulu vatan, Kazak'ın ovası.</p> <p>Yiğitlik de memleket de torunlara emanet. Başından çok şey geçti, geçmişe salavat. Geleceğimiz sihirli, geleceğimiz muhteşem. Namus-vicdan, ana dil, örnek, baş dostumuz.</p>
---	---

1992 yılından itibaren kullanılan yukarıdaki marş, 2006 yılında millî sembollere hassasiyet neticesinde değiştirilmiş, değiştirilirken de halk arasında “vatansever şair” olarak bilinen Jumeken Nejjimedenov’un hazırladığı “Benim Kazakistan’ım” metni seçilmiştir. Seçilen metne Kazakistan’ın Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından eklemeler yapılmış ve marş son şeklini almıştır. Metin şu şekildedir (Kirişçiöglü, Musayev, 2013, s.12-13):

Kazak Türkçesi	Türkiye Türkçesi
----------------	------------------

Altın kün aspanı,	Altın güneş seması,
Altın dän dalası,	Altın başak bozkırı,
Erliktiñ dastanı,	Yiğitliğin destanı
Elime qaraşı!	Ülkeme baksana!
Ejelden er degen,	Ezelden er diye,
Dañqımız şıqtı ğoy,	Şanıımız çıkmıştır,
Namısın bermegen,	Namusunu vermeyen,
Qazağım mıqtı ğoy!	Kazağım güçlüdür.
Meniñ elim, meniñ elim,	Benim ülkem, Benim ülkem,
Güliñ bolıp egilemin,	Gülün olur ekilirim,
Jırıñ bolıp tögilemin, elim!	Şarkın olup (dillerden) döküleyim, ülkem!
Tugan jerim meniñ — Qazaqstanım!	Vatanım Benim – Kazakistan'ım!
Urpaqqa jol aşqan,	Nesillere yol açan,
Keñ baytaq jerim bar.	Çok geniş ülkem var,
Birliği jarasqan,	Birliği sağlam,
Täwelsiz elim bar.	Bağımsız devletim var.
Qarsı alğan waqıttı,	Karşılaman zamanı
Mäñgilik dosınday.	Ebedi dostu gibi,
Bizdiñ el baqtıttı,	Bizim ülkemiz mutlu,
Bizdiñ el osınday!	Bizim ülkemiz işte bu.

1992 ve 2006 yıllarında kabul edilen metinlerin muhtevaları incelendiğinde *yiğitlik*, *er*, *güç* ve *kuvvet* gibi insanı övmek için kullanılan kelimeler seçilmiştir. Bunun yanında özellikle 1992 yılında kabul edilen marşta manevi değerleri ifade eden *namus*, *şeref*, *bağımsızlık* ve *hürriyet* kelimeleri kullanılmıştır. Bunlara ek olarak *anne* ve *ana dil* kavramları ile yine millî ve şahsi birtakım değerlere vurgu yapılmıştır.

Tarihî süreç içerisinde Sovyetler Birliği ile belki de kanlı mücadeleye en çok girmiş olan Kazak Türklerinin millî marşında -tıpkı Azerbaycan millî marşında olduğu gibi- mücadele ile ilgili kavramlar görülmektedir. 20. yüzyılda Rusların giderek artan baskıları neticesinde çok fazla şehit vermiş olan Kazakistan'ın millî marşında bu kelimelerin ve ifadelerin varlığı yine tarihî tecrübe ile doğru orantılı görünmektedir.

2.3.Kırgızistan Millî Marşı (Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик Гимни)

Kırgızistan millî marşı 18.12.1992 yılında kabul edilmiştir (Kirişcioğlu, Musayev, 2013, s.4). Marşın güftesini Jailil Sadıkov ile Şabdanalı Kuluyev yazmıştır. Bu iki kişi dönemin büyük sanatçıları olarak görülmesi de (Saginbayeva, 2022, s. 8) dönemin sosyolojik şartlarını ve Kırgız millî kimliğini yansıtmayı başarabildikleri düşünülebilir.

Kırgız Türkçesi	Türkiye Türkçesi
Ak möngülüü aska zoolor, talaalar, Elibizdin canı menen barabar.	Ak karlı yalçın kayalar, dağlar Yurdumuzun canı ile birdir
Sansız kılım Ala-Toosun mekendep, Saktap keldi bizdin ata-babalar.	Sayırsız yüzyıllar Ala Dağ'ı mekân edinip Korudular bizim atalarımız
Algalay ber, Kırgız el, Azattıktın colunda.	İlerleyiver Kırgız yurdu Özgürlük yolunda
Örkündöy ber, ösö ber, Öz tagdırın kolunda.	Gelişiver, büyüüver Kendi yazgın elinde
Bayırtadan бүткөн мүнөз elime, Dostoruna dayar dilin berüügö.	Gerçekleştirilip halkın ümidi, dileği Dostlarına hazır kalbini vermeye
Bul ıntımak el birdigin şiretip, Beykuttuktu beret Kırgız cerine.	Bu birlik halk birliğinin kaynaştırıp Barışı verir Kırgız yeline
Algalay ber, Kırgız el, Azattıktın colunda.	İlerleyiver Kırgız yurdu Özgürlük yolunda.
Örkündöy ber, ösö ber,	Gelişiver, büyüüver

Öz tagdırın kolunda.	Kendi yazgın elinde
Atkarılıp eldin ümüt, tilegi,	Gerçekleştirilip halkın ümidi, dileği
Celbiredi erkindiktin celegi.	Dalgalandı özgürlüğün bayrağı
Bizge cetken ata saltın, mirasın,	Bize ulaşan ata geleneğini, mirasını
Iyık saktap urpaktarga bereli.	Kutsal bilip koruyarak gelecek nesillere verelim
Algalay ber, Kırgız el,	İlerleyiver Kırgız yurdu
Azattıktın colunda.	Özgürlük yolunda.
Örkündöy ber, ösö ber,	Gelişiver, büyüyüver
Öz tagdırın kolunda	Kendi yazgın elinde

Kırgızistan millî marşına bakıldığında göze çarpan ilk husus coğrafi yer adlarıdır. Kırgızistan'ın Güney doğusunda Atbaşı ve Fergana sıradağları, güneyinde Suusamır sıradağları, kuzeyinde Kırgız sıradağları (Tanrı Dağlarının kuzey uzantısı), kuzeydoğusunda Kunzey-Alatau sıradağları ve doğusunda ise Kırgızistan'ın deniz seviyesinden en yüksek bölgesini teşkil eden Alatau bulunmaktadır (Sürmeli, 2010, s. 181). Yani Kırgızistan'ın dört bir yanı dağ ile doludur. Kırgızların şimdiki topraklarına çok eski tarihlerde yerleştiği düşünüldüğünde (Kabılbekova, 1997) millî hafızada ve refleksif kültürde coğrafyanın etkisi görülmektedir. Ayrıca metinde *ala dağlar* ve *atalar* kelimeleri üzerinden dağ ve atalar kültürünün izleri görülmektedir (Arıklı ve Yılmaz, 2022, s.343). Buna ek olarak *özgürlük*, *ata*, *miras* gibi kelimelerle Kırgız millî marşında kazanılan bağımsızlığa özel vurgu yapıldığı dikkatleri çeker. Ayrıca Kırgız atalarının geçmişten günümüze kadar Kırgız halkını koruduğu ve bugünlere gelebildiğine vurgu yapılır (Saginbayeva, 2022, s. 8). “*Dostlarına hazır kalbini vermeye*” cümlesinde fedakârlık duygusu ifade edilirken “*kendi yazgın elinde*” ifadesinde de özgürlük için ihtiyaç olan her şeyin Kırgız halkının kendi elinde olduğu ifade edilir. Marşın bu bölümü bu yönüyle Gençliğe Hitabe metnindeki “*Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur.*” ifadesini hatırlatmaktadır.

2.4. Özbekistan Millî Marşı (Özbekistan Dävlät Mähdiyesi)

Özbekistan'ın ilk millî marşı “Güneşli, hür ülkem!” isimli bir şarkıdan oluşturulmuştur. Sovyetler Birliği döneminde kullanılan bu marşın meclis kararıyla 10 Aralık 1992 yılında

müziği sabit kalmış ancak kelimeler değiştirilmiştir. Bu dönemde farklı metinlere sahip marş örnekleri sunulsa da güftesini Abdulla Aripov, bestesi Mutal Burhanov'a ait olan marş seçilmiştir (Kirişçioğlu, Musayev, 2013, s. 3).

Özbek Türkçesi ⁹	Türkiye Türkçesi
Serquyosh, hur o'lkam, elga baxt, najot, Sen o'zing do'stlarga yo'ldosh, mehribon! Yashnagay to abad ilmu fan, ijod, Shuhrating porlasin toki bor jahon! Oltin bu vodiylar — jon O'zbekiston, Ajdodlar mardona ruhi senga yor! Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon, Olamni mahliyo aylagan diyor! Bag'ri keng o'zbekning o'chmas iymoni, Erkin, yosh avlodlar senga zo'r qanot! Istiqlol mash'ali, tinchlik posboni, Haqsevar, ona yurt, mangu bo'l obod! Oltin bu vodiylar — jon O'zbekiston, Ajdodlar mardona ruhi senga yor! Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon, Olamni mahliyo aylagan diyor!	Güneşli, hür ülkem, halka baht, kurtuluş, Sen kendin dostlara yoldaş, şefkatli! Gelişir ebediyen bilim ve fen, sanat, Şöhretin parlasın var oldukça cihan! Altın bu vadiler, can Özbekistan, Ataların kahraman ruhu sana yar! Ulu halk kudreti coştığı zaman, Alemi büyüleyen diyar! Göğsü geniş Özbek'in gitmez imanı, Özgür, genç evlatlar sana güçlü kanat! İstiklâl meşalesi, barış bekçisi, Haksever, ana yurt, ebediyen ol abat Altın bu vadiler, can Özbekistan, Ataların kahraman ruhu sana yar! Ulu halk kudreti coştığı zaman, Alemi büyüleyen diyar!

Özbekistan millî marşına bakıldığında *güneş*, *vadi*, *diyar* gibi kelimelerin varlığından dolayı Kırgızistan millî marşına benzerlik görülmektedir. Marşta *özgürlük*, *hürriyet*, *istiklal* kavramları üzerinden bağımsızlık ifade edilirken *ulu*, *kahraman*, *büyüleyici*, *altın* gibi kelimeler

⁹https://web.archive.org/web/20131231035116/http://www.samarkand.uz/eng/state_symbols, erişim tarihi: 16.05.2024.

ile övgü ifadeleri yansıtılırken *ataların kahraman ruhu* ifadesinde tıpkı Kırgızistan marşında olduğu gibi atalar kültürüne dair bir iz vardır. Bunlara ek olarak *güneş* kelimesi de motif olarak Kazakistan millî marşıyla benzerlik göstermektedir (Arıklı ve Yılmaz, 2022, s.342).

2.5. İstiklal Marşı

Osmanlı Devleti'nin girişmiş olduğu bağımsızlık mücadelesinin manevi boyutunun ifade edilmesi gerekliliği üzerine 25 Ekim 1920 tarihinde Hâkimiyet-i Millîye gazetesinde yayımlanan bir ilan ile millî marş seçmek için yarışma yapılacağı duyurulmuştur. Bu yarışmaya zorla katılan Mehmet Akif Ersoy'un şiiri 12 Mart 1921 yılında TBMM tarafından kabul edilmiştir. Şiire birden fazla beste denemesi yapılmış ve talepler arasından Osman Zeki Üngör'ün bestesi kabul edilmiştir (Çetin, 2014, s. 27).

İstiklal Marşı
Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak; Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak. O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak; O benimdir, o benim milletimindir ancak.
Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl! Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl? Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl, Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.
Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım. Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım! Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım; Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.
Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir îmânı boğar,

"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...

Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!

Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.

Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;

Verme, dünyâları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?

Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!

Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,

Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli:

Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!

Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli

Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa- taşım;

Her cerîhamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,

Fıskırır rûh-i mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

İstiklal Marşı'na bakıldığında diğer Türk devletlerinin marşlarında olduğu gibi göze ilk çarpan olgu *özgürlüktür*. Bu olgu *istiklal* ve *hürriyet* kelimeleri ile ifade edilmiştir. Bunun yanında Türk milletinin tarih boyunca bağımsızlık konusunda çok hassas olduğu *ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım* cümlesi ile ifade edilmiştir. Ayrıca *doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın* cümlesi bağlam içerisinde değerlendirildiğinde bağımsızlığın Türklere yaratıcı tarafından vaat edilmiş bir şey olduğu fikri görülmektedir. Burada Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâti't-Türk isimli eserinde yazdığı "Tanrı devlet güneşini Türklerin üzerinde doğurdu." (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018, s. xxvii) cümlesini hatırlatmaktadır. Ayrıca *cennet vatan, ulusun, kahraman ırk, mabet* gibi ifadelerle vatanın kıymeti anlatılmıştır. Vatan; bir cennet, bir mabet olarak görülmüştür. *Ezel* ve *ebed* kelimelerinden ise geçmişte Türk milletinin bağımsız olduğu, gelecekte de bağımsız olacağı ifade edilmiştir. Kazakistan millî marşı gibi atalar kültürüne ithafın da bulunduğu İstiklal Marşı'ndaki *ırk* kavramı ise dikkatli bir şekilde incelenmesi gereken bir olgudur. Âkif'in kullandığı ırk kavramı, antropolojik bir ifadeden ziyade sosyolojik bir kullanım olmalıdır. Zira Türk milleti farklı antropolojik ırkların belli bir töre etrafında birleşerek gönüllülük esaslı bir bağlılık hissetmesiyle gelişmiş, büyümüştür. İstiklal Marşı yazarı olan Mehmet Akif Ersoy'un babası Arnavut'tur ancak mensubiyet olarak Türk'tür (Atsız, 2015, s.114-115).

2.6. Türkmenistan Millî Marşı (Türkmenistan Dövlət Gimni)

Türkmenistan millî marşı Türkmen besteci Veli Mukhatov tarafından yazılmıştır. Sözleri ise Türkmenistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Saparmurat Niyazov'a aittir. Marş resmî olarak 27 Eylül 1996 tarihinde kabul edilmiştir. (Arıklı ve Yılmaz, 2022, s.340).

Türkmen Türkçesi	Türkiye Türkçesi
Janym gurban saňa, erkana ýurdum	Canım kurban sana, erkin yurdum
Mert pederleň ruhy bardyr köňülde	Mert ataların ruhu vardır gönülde
Bitarap, garaşsyz topragyň nurdur	Tarafsız, bağımsız toprağın nurdur
Baýdagyň belentdir dünýäň önünde	Bayrağın yüksektir dünyanın önünde
Halkyň guran baky beýik binasy	Halkın kurduğu baki büyük binası
Berkarar döwletim jigerim-janym	Sonsuz devletim ciğerim canım
Başlaryň täji sen diller senasy	Başların tacısın dillerin sesi
Dünýä dursun, sen dur, Türkmenistanym!	Dünya yaşasın sen de yaşa Türkmenistan'ım!
Gardaşdyr tireler, amandyr iller	Kardeştir oymaklar, güvendedir iller
Owal-ahyr birdir biziň ganymyz	Eskiden de şimdi de birdir bizim kanımız
Harasatlar almaz syndyrmaz siller	Hasarlar almaz, kıramaz eller
Nesiller döş gerip gorar şanymyz	Nesiller göğüs gerip korur şanımızı
Halkyň guran baky beýik binasy	Halkın kurduğu baki büyük binası
Berkarar döwletim jigerim-janym	Sonsuz devletim ciğerim canım
Başlaryň täji sen diller senasy	Başların tacısın dillerin sesi
Dünýä dursun, sen dur, Türkmenistanym!	Dünya yaşasın sende yaşa Türkmenistan'ım!

Türkmenistan millî marşında da *canım ciğerim*, *başların tacı*, *dillerin senası*, *nurlu toprak* ifadeleriyle vatanın mukaddesliği vurgulanmıştır. *Canım kurban olsun* ifadesiyle fedakârlık ve vatan sevgisi ifade edilirken Türkmenistan içerisindeki farklı oymakların da birlik içerisinde olduğu vurgusu işlenmiştir. Yine bu metinde de atalar kültürüne dair ifadeler görülmektedir.

Sonuç

Bu bildiri Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'nin millî marşları incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde birtakım olguların tekrarlı biçimde ifade edildiği görülmüştür. Bu ifadelerin birleştiği ortak nokta coğrafi bölgelere de gösterilen saygıyla birlikte vatan sevgisi, vatan için can verme olgusu ve ebediyettir. Bunun yanında Türk mitolojisine ait izlerin de varlığı görülmektedir. Savaş ve zulüm tecrübesi daha taze ve şiddetli olan Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye'nin millî marşlarında savaşla ilgili daha fazla söz varlığı gözlemlenmekteyken diğer ülkelerin marşlarında mezkûr olgular göze çarpmaktadır. Bu durum bütün bağımsız Türk devletlerinde ortak olmasının yanında bir devlete sahip olmayan diğer Türk topluluklarında da gözlemlenmektedir. Millî marşlarını dönem içerisinde değiştirmek zorunda kalan devletlerin, marşlarına verdikleri son şekillerin bu olguları içeriyor olması da göz önünde bulundurulursa bu durumun millî karakterin ve dünya görüşünün bir yansıması olarak görülebilir. Zira Türklerin aynı dil ailesinde bulunduğu ve ortak bir coğrafyada yaşamış olmanın tecrübesine sahip Japon ve Kore millî marşlarında benzer bir durum görülmemesi; aynı dil ailesine mensup olmamasına rağmen başka bir bozkırlı halk olan Germenlerin torunları olan Almanların millî marşında çalışkanlık ve devamlılık olgularının vurgulanması Türk millî marşlarında bulunan ortak olguların coğrafya ya da ortakyaşarlık neticesinde değil bir millî karakter yansıması olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. Almanların çalışkanlık, Türklerin ise savaşçılık ve vatan sevgisiyle anılması da millî marşların karakter yansımalarını ifadesini kanıtlar niteliktedir. Zira bugün Türk milletine mensup insanların bazı durumlarda göstermiş oldukları refleks birliği de bunun millî karakter bağlamında bir diğer kanıtıdır.

Kaynakça

Arıklı, G. & Yılmaz, S.A. (2022). Özerk ve Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinin Millî Marşlarında Türklük Tasavvuru. *100. Yılında Kültür Coğrafyamızda İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy* (Ed.: Güngör, Ö. & Yel, S. & Civelek, Y.). TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı.

Atsız, H. N. (2015). *Türk Ülküsü*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Buran, A. (2016). *Kurşunlanan Türkoloji*. Akçağ Yayınları.

Buran, A. (2023). Sovyetler Birliği ve Repressiya. *Türk Dünyasında Repressiya* (Ed.: İbrahim Dilek). Ytb Yayınları. Ankara.

Çetin Dağdelen, M. (2022). Ulus-Devletlerin Özet Metni Millî Marş Tezahürleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(30), 354-385.

<https://doi.org/10.33692/Avrasyad.1085964>.

Çetin, N. & Topsakal, İ. “Sovyetler Birliği’nin Kazakistan’da Büyük Tasfiye Dönemi (1937-1938)”. *Avrasya İncelemeleri Dergisi* 12, Sy. 1 (Mart 2023): 1-18.

Çetin, N. (2014). İstiklâl Marşı’mızı Anlamak. *Türkoloji Dergisi*, 21(2), 2-69.
https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000286

Edmunds, E. (2009). *Soviet Music And Society Under Lenin and Stalin: The Baton and Sickle*. Routledge.

Ercilasun, A.B., Akkoyunlu, Z. (2014). *Kâşgarlı Mahmut Dîvânı Lugâti’t-Türk Giriş Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*, TDK Yayınları, Ankara.

Göl, H. (2016). Geçmişten Günümüze Azerbaycan. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1).

Hekimoğlu, V. S. F. (2018). Birinci Dünya Savaşının Kazakistan’a Etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(35), 103-120.

https://www.akorda.kz/en/state_symbols/kazakhstan_anthem

Kabilbekova, Tamara (1997). “Kırgız Halkının Ortaya Çıkışı”. *Bilig* 4: 32-48.

Kirişcioğlu, M. F., & Musayev, M., (2013). Türk Cumhuriyetlerinin Millî Marşları. *Türkolojiya* , No.2, 1-18.

Sagınbayeva, B. (2022). Türk İstiklâl Marşı ile Kırgız İstiklâl Marşı’nın Karşılaştırmalı Analizi. *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*. 1-11.

Seferov, R. (2005). Sovyet Dönemi ve Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Nüfusunun Etnik Yapısındaki Değişimler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(17), 395-409.

Sınav, O. (2006). *Kazakistan’ın Sosyo Kültürel ve Sosyo Ekonomik Yapısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Sürmeli, S. (2010). Kırgızistan. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(6).

Şimşir, N. (2008). *Kazak Tarihi ve Kültürü Araştırmaları*. İstanbul. İQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Yıldız, Ş., (2019). Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Etnik Kompozisyonu. *International Social Sciences Studies Journal* , Vol.5, No.40, 4100-4107.

Çevrim İçi Kaynaklar

https://www.Azerbaijans.Com/Content_975_Az.Html

https://www.wikipedia.tr-tr.nina.az/Azerbaycan_SSC_Mar%C5%9F%C4%B1.html#cite_note-2

https://www.Azerbaijans.Com/Content_976_Tr.Html

https://www.Azerbaijans.Com/Content_976_Tr.Html

https://www.Azerbaijans.Com/Content_656_Az.Html, Erişim Tarihi:15.05.2024

<https://www.Worldometers.Info/World-Population/Azerbaijan-Population>

https://www.Akorda.Kz/En/State_Symbols/Kazakhstan_Anthem, Erişim Tarihi: 15.05.2024

<https://web.archive.org/web/20071108004559/http://david.national-anthems.net/kz-ssr'.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2024).

Extended Abstract

National anthems are an important symbol that emerged in the statehood processes of nations and, together with the flag, are among the most sacred spiritual values of the state. In this context, they are texts gifted to the conscience and memory of nations by the nation-state understanding. These texts, which arouse feelings of pride and patriotism when they are sung or played during important ceremonies or various international competitions, develop national inspiration, and for this reason, it would not be wrong to accept national anthems as the summary texts of nation-states (Dağdelen, 2022, p.364). While flags express sovereignty, national anthems are generally sacred texts that describe the acquisition of this sovereignty, express the national consciousness that was put forward while gaining sovereignty, and use expressions of advice not to lose sovereignty. The formation of national anthems expresses a high sanctity as they emerged in parallel with states gaining independence. A number of facts such as the historical experiences of states in gaining sovereignty, the national characters of societies, their world views, and the geography they live in play an influential role in the content of these national anthems. For this reason, while the national anthems of some countries contain words related to the struggle for independence such as war, heroism, sovereignty, blood, etc., the content of the national anthems of other countries is composed of other types of words. For example, while the National Anthem of Turkey contains words expressing war, sovereignty and nobility, the National Anthem of Germany contains words expressing hard work, productivity and continuity. This is a good example of national anthems reflecting national characters in a world where Turks are known for their warrior identity and Germans are known for their hard work. In this context, the national anthem of Azerbaijan called *Dövlət Himni*, the national anthem of Kazakhstan called *Memlekettik Gimni*, the national anthem of Kyrgyzstan called *Uluttuk Gimn*, the national anthem of Uzbekistan called *Dävlät Mädhiesi*, the national anthem of Turkey called *İstiklal Marşı* and the national anthem of Turkmenistan called *Dövlət Gimni* will be discussed in this study. As a result of this analysis, common aspects, common values and differences in the anthems of the national states will be revealed and an interpretation will be made.